

„A születési hónap és az első versenyzéskori életkor hatásának vizsgálata az angol telivérek későbbi versenykarrierjére”

az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-1 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült

Készítette: **Kiss Kamilla**

Konzulens: **Dr. Bokor Árpád egyetemi docens**

Bevezetés:

Magyarországon a jelenleg érvényes szabályok értelmében az angol telivéreket kétéves korukban lehet elkezdni versenyeztetni. Az életkort kizárólag a születési év alapján állapítják meg, ezáltal – mivel a fedezettési szezon februártól júliusig tart, így a csikók januártól júniusig születnek – az azonos évjáratú csikók között szélsőséges esetben akár 6 hónap korkülönbség is lehet. Ez kétéves korban igen jelentős, 25% korkülönbséget jelent, amivel fejlettségbeli eltérés is jár, hiszen ennyi idősen még a koraérő típus angol telivér sem kifejlett. Lehetséges tehát, hogy május 1-én, a versenyzési szezon megkezdésekor a kétéves startolók között van 28 hónapos ló is, és olyan is, ami még nem töltötte be második életévét. A lóverseny az egyedek teljesítménykipróbálása, a helyezettek pénzdíjban részesülnek, az első helyezett nyeresége kiemelkedően nagy. Érthetően így a tenyésztők célja a minél eredményesebb, minél több pénzt kereső ló tenyésztése, ami minél hosszabb távon tudja fenntartani jövedelmező versenyteljesítményét. Különbséget láthatunk a gyengébb és erősebb képességű lovak versenyeztetésében: míg az előbbieket általában gyakrabban futtatják alacsonyabb pénzdíjú, gyengébb mezőnyt felsorakoztató versenyeken, a gyakori indításokkal növelve a pénznyereseményhez való hozzájutás esélyét, addig az utóbbiakat jobban kímélve csak ritkábban futtatják, de akkor erősebb mezőnyt felsorakoztató, magasabb pénzdíjú versenyeken. A versenyeztetés megkezdését illetően az is lehetséges, hogy a később született csikót csak a versenyszézon végén, vagy hároméves korában kezdik versenyeztetni, mivel a túl korai, fejletlen korban történő nagy terhelés nagyobb eséllyel jár lábsérüléssel – ami akár a ló teljes versenykarrierjére kihathat –, mint a későbbi, már jobban megerősödött korban történő terhelés.

A leírtak indokán feltételeztem, hogy a lehetséges nagy fejlettségbeli különbségek miatt a születési hónap és az első versenyzéskori életkor hatással van az első versenyszézonban elért eredményekre és a későbbi versenykarrierre. Munkám során ezt vizsgáltam a hazai galopp versenyrendszerben versenyzett lovakon.

Anyag és módszer:

Munkám alapjául a Nemzeti Lóverseny Kft. honlapján fellelhető adatbázis szolgált, ahol 1996-tól kezdve nyilvántartják a lovak (kor, ivar, tréner, zsoké, eredmények stb.) és a futamok (hossz, talaj, versenytípus, díjazás stb.) adatait. 1996-tól 2016-ig 4285 ló került be a rendszerbe. Mivel az adatbázisban csak születési év megjelöléssel szerepelnek, először a lovakhozrendeltem pontos születési dátumukat, amit a Magyar Méneskönyvben, és online elérhető adatbázisokban kerestem fel. Mivel a vizsgálathoz olyan lovakra volt szükség, amelyeknek teljes versenykarrierje ismert, az adatbázist szűrtem azon egyedekre, melyek 1996 és 2016 között futották első és utolsó versenyüket is: az 1993 után született és 2015-ben utolsó startoló lovakkal dolgoztam – amely lovak 2016-ban már egyáltalán nem futottak, azoknak a versenykarrierjét befejezetteknek tekintettem. Ez 3610 lovat jelentett. Ebből 3402 lónak állt rendelkezésre minden szükséges adata. Továbbá kizárásra kerültek azok az egyedek, amelyek 42 hónaposnál idősebb korban futották első startjukat az adatbázis szerint, mert azok feltehetően külföldön már megkezdték a versenyzést, és Magyarországon nem állandó jelleggel versenyeztek, csak magas pénzdíjú verseny(ek)re hozták ide őket. Így 3076 ló teljes versenykarrierjét elemeztem többszörös varianciaanalízissel; vizsgáltam az ivar, a születési hónap és az első versenyzéskori életkor hatását a startok számára, a versenyben töltött évek számára, az egy startra eső pénznyereményre, az életnyereményre, valamint az első versenyszezonra (startok száma, egy startra eső pénznyeremény, össznyeremény). A nemenkénti vizsgálat esetében két ivart különböztettem meg: hím és nőivart, a herélteket a ménekhez sorolva, mivel a mének/heréltek tekintetében az adatbázis nem mindig naprakész, valamint sok esetben már a versenykarrier megkezdése után került sor az ivartalanításra.

Eredmények:

Az ivar jelentős mértékben befolyásolta az angol telivérek versenykarrierjét a vizsgálatnak alávetett egyedek körében: a mének mind a versenyben töltött évek száma ($p=0,0004$), az egy startra eső pénznyeremény ($p=0,0007$) és az életnyeremény ($p=0,0004$) tekintetében is jobbnak bizonyultak. Fiatal korban a nemek közötti különbség még nem markáns, a kor előrehaladtával, a nemi jelleg kifejlődésével jelenik meg a kancák hátránya.

A születési hónapnak csak a kétéves lovak esetében volt szignifikáns hatása: a korábban születettek jobban teljesítettek mind a startok száma ($p<0,0001$), a startonkénti nyeremény ($p=0,0059$), és az össznyeremény ($p<0,0001$) tekintetében; a későbbiekben azonban a vizsgált, versenykarriert kifejező mutatók esetében nem mutatott jelentős eltérést.

Az első versenyzéskori életkor a startok számára ($p<0,0001$), az egy startra eső nyereményre ($p<0,0001$) és a versenyben töltött évek számára ($p<0,0001$) volt

statisztikailag igazolható hatással. Összességében a 24-27 hónaposkorban első startoló lovak bizonyultak a legsikeresebbeknek.

Összegzés:

A vizsgált adatbázisban szereplő angol telivér galopp versenylovakról elmondható, hogy az év folyamán korán megszületett lovak előnnyel indulnak az első versenyszezonban, a későbbiekben azonban a versenyzés megkezdése-kori életkor volt a meghatározóbb. Továbbá a mének jobban teljesítettek. Ezt a megállapítást azonban torzíthatja az a tény, hogy míg a jó képességű kancákat egy rövid, sikeres versenykarrier után, még a versenysportból adódó amortizáció előtt kivonhatják a versenyzésből, hogy tenyészkancának állítsák be, addig a jó képességű méneket nem szükséges kivonni a versenyzésből ahhoz, hogy utódokat hozzanak létre tőle.